Institutul
Național de
Sănătate Publică

Țânțarii și căpușele vă pot îmbolnăvi! Protejați-vă de înțepăturile sau mușcăturile acestora!

Informare privind prevenirea bolilor transmise prin vectori (boli transmise prin căpușe și țânțari)

Mai 2025

Acest material urmărește informarea populației, a profesioniştilor din domeniul sănătăţii şi a autorităţilor publice cu privire la pericolul reprezentat de vectori şi bolile transmise prin aceştia, în vederea mobilizării familiilor şi a comunităţilor pentru a acţiona şi a se proteja.

Vectorii sunt organisme vii care pot transmite agenți patogeni între oameni sau de la animale la oameni.
Cei mai cunoscuţi vectori – ţânţarii, muştele, gândacii, căpuşele și unele rozătoare – sunt responsabili pentru transmiterea unei game variate de paraziţi, viruşi şi bacterii care afectează oamenii şi animalele. Mulți dintre acești vectori se hrănesc cu sângele mamiferelor (inclusiv omul), păsărilor şi reptilelor, ingerând microorganisme patogene de la o gazdă infectată (umană sau animală) pe care le transmit apoi la o nouă gazdă, după ce agentul patogen s-a replicat. Odată ce un vector devine infecțios, acesta este capabil să transmită agentul patogen pentru tot restul vieții sale, în timpul fiecărei mușcături ulterioare.

Bolile transmise de vectori sunt o problemă de sănătate publică globală, reprezentând mai mult de 17% din toate bolile infecțioase, provocând peste 700.000 de decese anual. Conform datelor Organizației Mondiale a Sănătății (OMS), până la 80% din populația lumii este expusă riscului pentru una sau mai multe boli transmise prin vectori, cea mai importantă povară a acestor boli aflându-se în prezent în zonele tropicale și subtropicale, afectând în mod disproporționat cele mai sărace populații.
Din 2014, focare majore de febră Denga, malarie, febră Chikungunya, febră galbenă și Zika au afectat populații numeroase, curmând vieți și suprasolicitând sistemele de sănătate din multe țări. Alte boli precum leishmanioza și filariaza limfatică provoacă suferință cronică, dizabilitate și stigmatizare ocazională.

Malaria este o infecție parazitară transmisă de țânțarul anofel (Anopheles mosquitoes), cunoscut și ca „țânțarul malariei”. Se estimează că provoacă 249 de milioane de cazuri la nivel global și peste 608000 de decese în fiecare an, majoritatea deceselor apărând la copiii sub 5 ani.

Febra Denga este cea mai răspândită infecție virală transmisă de țânțarii Aedes. Peste 3,9 miliarde de persoane din peste 132 de țări sunt expuse riscului de a contacta Denga, cu

Adresa: str. dr. Leonte Anastasievici nr. 1-3, sector 5, cod poștal 050463, București, România | **Telefon secretariat:** +4 0213 183 620, +4 0213 183 619
Fax: +4 0213 123 426 | **E-mail:** directie.generala@insp.gov.ro

aproximativ 96 de milioane de cazuri simptomatice și aproximativ 40000 de decese în fiecare an.
Alte boli virale transmise prin vectori includ infecția cu virusurile Chikungunya, Zika și West Nile, febra galbenă, encefalita japoneză (toate transmise de țânțari), encefalita transmisă de căpușe și febra hemoragică Crimeea-Congo.
Pe langă bolile virale, există și *infecții bacteriene* transmise de căpușe la om, precum boala Lyme, Rickettsiozele și Tularemia.

Organizația Mondială a Sănătății (OMS) a dezvoltat Răspunsul global pentru controlul vectorilor în perioada 2017–2030 (RGCV), oferind astfel o nouă strategie de consolidare a controlului vectorilor la nivel mondial, printr-o capacitate sporită, o supraveghere îmbunătățită, o mai bună coordonare și o acțiune integrată între sectoare și boli.
În mod specific, OMS se implică în lupta împotriva bolilor transmise de vectori prin:

- furnizarea de recomandări bazate pe dovezi pentru controlul vectorilor și protejarea oamenilor împotriva infecțiilor;
- oferirea de sprijin tehnic țărilor, astfel încât acestea să poată gestiona eficient cazurile și focarele;
- sprijinirea țărilor pentru a-și îmbunătăți sistemele de raportare și a evalua adevărata povară a bolii;
- furnizarea de instruire (consolidarea capacităților) privind managementul clinic, diagnosticul și controlul vectorial cu sprijinul centrelor sale de colaborare;
- sprijinirea dezvoltării și evaluării de noi instrumente, tehnologii și abordări pentru bolile transmise prin vectori, inclusiv tehnologiile de control al vectorilor și managementul bolilor.

În România, modificările de ordin climatic (temperaturi ridicate, valurile de căldură ce urmează ploilor abundente), precum și intensificarea circulației de călători și mărfuri din zone endemice au reprezentat factori favorizanți pentru apariția unor cazuri de malarie, febră Denga și infecții cu virusul Zika.

În România sunt supravegheate epidemiologic următoarele boli:
• Malaria
• Meningita West-Nile
• Encefalita de căpuşă (TBE)
• Febra butonoasă
• Boala Lyme
Multe dintre aceste boli pot fi prevenite prin măsuri de autoprotecție și prin mobilizarea comunității.

Un element crucial în reducerea poverii bolilor transmise de vectori este schimbarea comportamentului uman, în sensul adoptării măsurilor preventive.
Îmbunătățirea gradului de conștientizare a populației este esențial, astfel încât, oamenii, să știe cum să se protejeze pe ei înșiși și comunitățile lor, de țânțari, căpușe, insecte, muște și alți vectori.
Accesul la apă și canalizare este un factor foarte important în controlul și eliminarea bolilor. Măsurile de îmbunătățire a stocării apei și îmbunătățirea sistemelor de canalizare contribuie alături de adoptarea comportamentelor preventive la controlul acestor boli la nivel de comunitate.

Adresa: str. dr. Leonte Anastasievici nr. 1-3, sector 5, cod poștal 050463, București, România | **Telefon secretariat:** +4 0213 183 620, +4 0213 183 619
Fax: +4 0213 123 426 | **E-mail:** directie.generala@insp.gov.ro

Măsuri recomandate populației pentru a preveni bolile transmise prin țânțari:

• purtați îmbrăcăminte cu mâneci lungi și pantaloni lungi, dacă ieșiți seara din locuințe sau când mergeți în zone cu vegetație sau pe malul apelor;
• utilizați substanțe repelente pentru țânțari comercializate în farmacii (DEET, icaridin, IR 3535, para-metan-diol), care se aplică pe părţile descoperite ale corpului (în concordanță cu instrucțiunile de pe etichetă);
• împiedicați pătrunderea țânțarilor în casă prin folosirea de plase de protecție la ferestre/uși;
• utilizați substanțe insecticide în locuință/în jurul locuinței;
• utilizați sisteme de aer condiționat în locuință;
• utilizați plase împotriva țânțarilor în jurul paturilor în cazul în care nu sunt disponibile celelalte măsuri menționate anterior sau dacă dormiți în aer liber;
• acoperiți pătuțul sau căruciorul copilului cu plase împotriva țânțarilor.

Înmulțirea țânțarilor poate fi oprită prin:
• evacuarea apei din subsoluri;
• repararea instalațiilor de apă și canalizare din subsoluri și din apropierea locuințelor;
• evitarea aruncării la întâmplare a obiectelor care nu ne mai trebuie și în care apa poate stagna (cutii de conserve, cauciucuri de automobile, jucării etc);
• îndepărtarea gunoaielor menajere în care se pot adăposti țânțarii.

Măsuri recomandate populației pentru a preveni bolile transmise prin căpușe:

Măsuri de protecţie personală împotriva infestării cu căpuşe
• purtați haine deschise la culoare, cu mâneci lungi și pantaloni lungi introduși în șosete de culoare deschisă şi textură mai deasă;
• purtați pantofi sport deschişi la culoare fără orificii sau decupaje (nu este indicat să purtați papuci/sandale în zonele endemice);
• aplicați substanțe repelente (DEET-Dietiltoluamidă) pe pielea ce ar putea veni în contact cu căpuşele (mâini, braţ–antebraţ, etc) şi utilizați spray-uri cu repelenţi pe bază de permetrin pentru haine (în special pe pantofi, şosete, pantaloni, etc);
• tratați hainele purtate în aer liber, după activități desfășurate în zone cu potențial de infestare cu căpușe, prin spălare și uscare la aer cald sau fierbinte, timp de cel puțin o oră;
• inspectați corpul cu atenţie, deoarece căpuşele se pot fixa oriunde fără a provoca disconfort la ataşare sau în timpul hrănirii. Înlăturați prompt căpuşele în cazul în care sunt găsite pe corp (cu ajutorul unei pensete cu vârful bont prin prinderea cât mai aproape de piele şi tragerea în sus, astfel încât capul căpuşei să nu rămână în piele);
• după înlăturarea căpuşelor dezinfectați pielea cu alcool (70%) şi aplicați un unguent cu antibiotic cu spectru larg.

Împiedicarea înmulțirii căpușelor se poate realiza prin:

1. **managementul habitatelor favorabile căpuşelor** - în zonele rezidenţiale în care s-a constatat o infestare semnificativă cu ixodide trebuie luate următoarele măsuri:
   • reduceți vegetația înaltă (ierburi, tufișuri)
   • înlăturați frunzele moarte şi crengile căzute; distrugeți-le prin ardere
   • înlăturați vegetația din vecinătatea sau de pe pereții caselor
   • acoperiți găurile/crăpăturile din pereții caselor
2. **managementul animalelor gazdă**

Adresa: str. dr. Leonte Anastasievici nr. 1-3, sector 5, cod poștal 050463, București, România | **Telefon secretariat:** +4 0213 183 620, +4 0213 183 619
Fax: +4 0213 123 426 | **E-mail:** directie.generala@insp.gov.ro

• descurajați prezența rozătoarelor (depozitați corect gunoiul menajer, depozitați corect proviziile – inclusiv grâne, fân, etc., folosiți capcane, momeli otrăvite, etc)
• descurajați prezența unor animale sălbatice (căprioare, arici, porci mistreţi, urşi, etc.) în apropierea casei
• aplicați tratamente cu acaricide adecvate asupra animalelor de companie (câini, pisici, etc) şi asupra celor domestice (oi, capre, vaci, cai şi păsări de curte).

3. **managementul aplicării de acaricide sau prin controlul chimic (cu acaricide) a populațiilor de căpușe**
   • aplicarea prin pulverizare de formule recomandate de acaricide pe zone restrânse şi în microfocare; nu se fac aplicări masive prin pulverizare / stropire din avion sau maşină
   • alegerea în funcţie de situaţie, de la caz la caz, a acaricidului şi a concentrațiilor celor mai potrivite.
   Atenție - aplicarea acaricidelor trebuie efectuată de către personal calificat şi atestat în acest sens.

https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/vector-borne-diseases
https://www.cdc.gov/vector-borne-diseases/what-cdc-is-doing/prevent-detect-and-respond.html
https://www.cdc.gov/vector-borne-diseases/php/data-research/national-strategy/index.html
https://www.cdc.gov/vector-borne-diseases/media/pdfs/2024/05/VBD-National-Strategy-508.pdf
https://www.cdc.gov/vector-borne-diseases/about/index.html
https://www.cdc.gov/mosquitoes/mosquito-control/mosquito-control-at-home.html
https://www.cdc.gov/vector-borne-diseases/hcp/clinical-guidance-immunocompromised/index.html
http://cnscbt.ro/index.php/metodologii

Adresa: str. dr. Leonte Anastasievici nr. 1-3, sector 5, cod poştal 050463, Bucureşti, România | **Telefon secretariat:** +4 0213 183 620, +4 0213 183 619
Fax: +4 0213 123 426 | **E-mail:** directie.generala@insp.gov.ro